Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение
Стерлибашевская коррекционная школа-интернат для обучающихся
с ограниченными возможностями здоровья

Рассмотрено на заседании ШМО старшего звена	Согласовано	Утверждаю
Протокол № 5 от «29» мая 2018 г.	Заместитель директора по УР	Директор
Руководитель Каримова АА.	Гайнуллина Д.Р. «31» 08 2018 г.	Афанасьев А.А. «3» 09 2018 г.

Рабочая программа
по башкирскому (государственному)языку
для 6 класса

Срок реализации программы 1 год

учитель

Хуснетдинова Ф.С.

2018-2019 учебный год

Аңлатма яҙыу

Һаулығы буйынса мөмкинселеге сикләнгән уҡыусыларҙың 6-сы класы өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы.

Эш программаһы В.В.Воронкованың VIII-се төрҙәге махсус(коррекция) дөйөм белем биреү һәм АООП Стәрлебаш һаулығы буйынса мөмкинселеге сикле уҡыусыларҙың махсус (коррекция) дөйөм белем биреү программаһына нигеҙләнеп төҙөлгән.

Дәреслек: Толомбаев Х.А., Дәүләтшина
М.С. Башҡорт теле: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 6-сы класы уҡыусылары өсөн дәреслек. – Өфө : Китап, 2010.

Программа кимәле : базис.

Уҡытыусының тел буйынса уҡыу-уҡытыу методик комплекты :

1.Башҡорт теленән программа. (Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең I – XI кластары өсөн). Төҙөүселәре: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.
2.Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2009.

Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы: Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башҡорт теленән программа» (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З.М., Усманова М.Г. – Ижевск: «Книгоград

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла:

«Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» законы, Башҡортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программа йөкмәткеһе 3 йүнәлештән тора: телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу;**т**елдең системаһын (фонетика, орфография, орфоэпия, грамматика, пунктуация) өйрәнеү;**б**әйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеүҙе күҙ уңында тота. Шулай уҡ унда милли тәрбиә тураһында ла мәсьәлә күтәрелә**.**

Программаның йөкмәткеһе һәм төҙөлөшө.

Рус һәм башҡа мәктәптәҙә телде белмәгән балаларға башҡорт телен өйрәтеүҙең байтаҡ үҙенсәлектәре бар. Уларҙың иң мөһимдәрен һанап китәбеҙ:

1. Балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үҙәк бурыс.
2. 2-8-се кластарҙа башҡорт телен өйрәнеү өсөн уҡытыу планында аҙнаға 1-әр сәғәт ваҡыт бирелә. Был дәрестәрҙә балаларҙы башҡортса һөйләшергә, уҡырға, элементар яҙырға өйрәтеү бергә алып барыла. Тел менән әҙәби материалдары бергә кушып өйрәнелә (интеграция).
3. Башҡорт теле мотлаҡ практик рәүештә өйрәнелә. Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

Маҡсаттар һәм бурыстар:

- Уҡыусыларҙа башҡорт телендә һөйләгәнде, уҡығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
- Аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙе күсереп, үҙ фекерҙәрен билдәле кимәлдә үҙ аллы яҙыу күнекмәләрен булдырыу.
- Башҡорт телен өйҙә, йәмғәт тормошонда, хеҙмәт процесында практик файҙаланырға өйрәтеү.
- Башҡорт телен практик өйрәнеүгә бәйләп, балаларҙы башҡорт халҡының тарихы, мәҙәниәте, сәнғәте, әҙәбиәте, милли йолалары, башҡорт халҡының күренекле шәхестәре, уларҙың эшмәкәрлеге, ижады һәм башҡалар менән таныштырыу,

балаларҙы башҡорт донъяһына алып инеү, башҡорт халҡына, үҙҙәре йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Текстағы яңы һүҙҙәр, фразаларҙы аңлатыу, һүҙлек эше үткәреү мотлаҡ.

- Әҫәрҙе өлөшләп, һайлап, ролдәргә бүлеп, сылбыр буйынса уҡыу, тексты магнитофон яҙмаһынан тыңлау, йөкмәтке буйынса һорауҙарға яуап биреү кеүек эштәр башҡарғанда, һүҙлек эше иғтибар үҙәгендә тора.
- 5-6-сы кластарҙа алған белемдәр тулыландырыла. Темалар буйынса яҙыусылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар уҡыу, диалог һәм монолог ярҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә.
- Туған тел, белем, уҡытыусы, мәктәп һәм көҙгө байлыҡ тураһында һөйләшеү күберәк урын ала.
- Бәйләнешле текст төҙөү, бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү күнегеүҙәре башҡарыла.

Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе

- **Беҙҙе мәктәп ҡаршылай – 5 сәғәт**
- 1 сентябрь- Белем көнө. Уҡыусыларҙың хеҙмәт көндәре башланыуы. Белем, тел тураһында мәҡәлдәр өйрәнеү. Грамматика буйынса 1-5-се кластарҙа үткәндәрҙе ҡабатлау.
- **Башҡортостан ере буйлап- 5 сәғәт**
- Башҡортостан Республикаһы, уның тарихы, күренекле шәхестәре, байлыҡтары менән танышыу. Тема буйынса һөйләү телмәрен үҫтереү, ижади эштәр башҡарыу. Башҡорт телендә эйәлек төшөнсәһе. Сифат. Сифат дәрәжәләре. Синоним. Антоним. Омоним.
- **Юл йөрөү ҡағиҙәләре һәм билдәләре- 1 сәғәт**
- Хәүефһеҙлек, юл йөрөү ҡағиҙәләре,транспорт төрҙәре тураһында һөйләргә,өйрәтеү,уҡыу материалын тасуири,аңлы уҡыу. Рәүеш.
- Рәүеш дәрәжәләре.
- **Почта.Телефон.Телеграф-2 сәғәт**
- Почтала үҙеңде тота,телефондан дөрөҫ һөйләшә белеү,хат яҙыу ҡағиҙәләренә өйрәтеү.Ҡылым.Ҡылым һөйкәлештәре.Хәбәр һөй-кәлеше.Хәҙерге заман.
- **Ҡыш дауам итә– 5 сәғәт**
- Ҡыш миҙгеленең үҙенсәлектәре.Текстар уҡыу ,шиғырҙар,һынамыштар ятлау,һөйләү һәм яҙыу телмәрен үҫтереү,һүҙ байлығын арттырыу.Ҡылымдың хәбәр һөйкәлеше.Үткән заман. Киләсәк заман.
- **Дуҫ ҡәҙерен бел. Башҡортостан йылғалары, күлдәре. Экология мәсьәләһе. - 6 сәғәт**
- Ысын дуҫлыҡтың ҙур мәғәнәгә эйә булыуы,уны һаҡлай белеү.Дуҫлыҡ хаҡында әҫәрҙәр уҡыу,мәҡәлдәр табыу. Ҡылымдың шарт һөйкәлеше.
- Башҡортостан йылғалары,күлдәре.Экология мәсьәләһе- 7 сәғәт.
- Башҡортостандың тәбиғәте,уның байлыҡтары тураһындағы мәғлүмәт менән таныштырыу.Республикалағы йылға, күлдәр тураһында текстар уҡыу.Уларҙың атамаларының мәғәнәһе,килеп сығышы тураһында һөйләшеү.Экология мәсьәләһе.Ҡылымдың теләк һөйкәлеше.
- **Бына тағы яҙ килде-4 сәғәт**
- Яҙ миҙгеленең үҙенсәлектәре. Яҙғы тәбиғәтте күҙәтеү.Осоп килеүсе ҡоштар тураһында һөйләшеү.1 май,9май байрамдары.Грамматика буйынса 6-сы класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

Уҡыусыларҙың белем кимәленә талаптар

1. Һүрәтләү, хикәйәләү тибындағы текстарҙы тыңлау һәм аңлап ҡабул итеү;
2. Бирелгән тема буйынса диалог төҙөү, диалогты дауам итеү;
3. Ишеткәнде, күргәнде 4-6 һөйләм менән бәйләнешле итеп һөйләү.
4. Ҡысҡырып шыма һәм тасури уҡыу.
5. Һүҙлек һүҙҙәрен белеү һәм уларҙы телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу.
6. Дәрестә өйрәнелгән грамматик материалды практик ҡуллана белеү.
7. Программала күрһәтелгән шиғырҙарҙы яттан белеү; 2-3башҡорт йырын башҡара белеү, мәктәптең үҙешмәкәр сараларында ҡатнашыу, сәхнәлә сығыш яһау. Бөтә был эштәр тураһында бәйләнешле һөйләй белеү.

Уҡыу-уҡытыу программаһында планлаштарылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау
Баһалар нигеҙҙә уҡыусыларҙы башҡорт телен өйрәнеүгә ҡыҙыҡһыныу дәртләндереү маҡсаты менән ҡуйыла.

“5” билдәһе ҡуйыла: әгәр уҡыусы һүҙҙәрҙе дөрөҫ уҡыһа,паузаларға иғтибар итһә,һорауҙарға тулы яуап бирһә уҡылған текстың йөкмәткеһентулы итеп һөйләп бирһә

“4” билдәһе ҡуйыла: әгәр уҡыусы ижекләп уҡыһа,уҡығанда 1-2 хата ебәрһә,текстың йөкмәткеһен тулыитеп һөйләмәһә,шиғырҙарҙы уҡытыусы ярҙамында һөйләһә.

“3”-билдәһе әгәруҡыусы ауыр һүҙҙәрҙе ижекләп тәу уҡый алмаһа. Паузаларҙы дөрөҫ ҡулланмаһа. Текстың йөкмәткеһен уҡытыусы ярҙамында һөйләһә .

Яҙма эштәрҙе баһалау

Контроль эштәр: контроль диктанттан һәм контроль күсереп яҙыуҙан тора. Шулай уҡ грамматик эштәр тәкдим ителә.
Диктанттар күләме:
“2” синыф-уҡыу башында 10-12 һүҙ уҡыу аҙағында 16-18һүҙ
“3” синыф-20-25 һүҙ
“4” синыф-30-35 һүҙ

Диктанттар

“5”- әгәр эш бер хатаһыҙ эшләнһә
“4”-1-3 хата
“3”-4-5 хата

Грамматик эштәр

“5”-әгәр эштәр бер хатаһыҙ эшләнһә
“4”-3/4 эш дөрөҫ эшләнһә
“3”-1/2 эш дөрөҫ эшләнһә

Контроль күсереп яҙыу

“5”-хатаһыҙ дөрөҫ яҙылһа
“4”-бер хата һәм бер төҙәтеү
“3”- ике хата һәм бер төҙәтеү

1. Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.
   Уларға түбәндәгеләр инә:

- башҡорт теленән төрлө типтағы күнегеүҙәр;
- тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә)

2. Башҡорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл аҙағында, шулай уҡ уҡыу йылы башында инеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалын үҙләштереүҙе тикшереү маҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың ҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн уҡытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.
3. Уҡыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл аҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәрҙе сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәҡдим ителмәй.

Программа материалының үҙләштереү кимәле уҡыусыларҙың дәрестәрҙә телдән биргән яуаптарына һәм яҙма эштәренә ҡарап баһалана. Быны өсөн башҡорт теленән һәр класта түбәндәге күләмдә контроль эштәр, яҙма эштәр үткәреү ҡарала:

Башҡорт (дәүләт) телен өйрәнеү өсөн уҡыу - уҡытыу методик ҡулланмалар

1. Башҡорт теленән программа. (Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең I – XI кластары өсөн). Төҙөүселәре: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.
2. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2009.
3. Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-8-се кластары өсөн «Башҡорт теле» дәреслегенә методик күрһәтмәләр. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2006.
4. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. Башҡорт телен дәүләт теле итеп өйрәнеүселәр өсөн. – Өфө: Китап, 2009. – 128 бит.
5. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.
6. Аслаев Т. Х., Атнағолова С.В. Телмәр үҫтереү буйынса сюжетлы картиналар.- Өфө:Китап, 1996.

Материаль-техник ҡулланмалар

;

- компьютер;
- интерактив таҡта,

Төп һәм өҫтәлмә әҙәбиәт

1. Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се синыф уҡыусылары өсөн дәреслек. Усманова М.Ғ. һ.б. – Өфө: Китап, 2008
2. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. – Өфө: Китап, 2009.
3. Башҡортса – русса мәҡәлдәр һәм әйтемдәр һүҙлеге. – Өфө: Китап, 1994.
4. Әүбәкирова З.Ф., Әүбәкирова Х.Е., Дилмөхәмәтов М.И. Мин башҡортса уҡыйым – Өфө: Китап, 2007.
5. Тел төҙәткестәр, тиҙәйткестәр, һанамыштар. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.
6.Балалар уйын фольклоры. Сөләймәнов А.М. – Өфө, Китап, 2007.

Яҙма эштәрҙең төрҙәре:

Диктант – 2

Диктанттар күләме: 55-60 һүҙ

Һүҙлек диктанты: 15-18 һүҙ

Календарь-тематик планлаштырыу 6 синыф

Программа буйынса:34 с

План буйынса:34с

№		Тема	План. дата	Факт. дата	Иҫкәрмә
1	1.1	**1.Беҙҙе мәктәп ҡаршылай.** Белем байрамы.Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре.	11.09		
2	1.2	Р.Ниғмәти “Башланды”. Алфавит. Тыныслыҡ. Һүҙ составы.	18.09		
3.	1.3	Беҙҙен мәктәп.Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.	25.09		
4.	1.4	Башҡортостанда көҙ. Һөйләм төрҙәре.	02.10		
5.	1.5	Инеү диктанты. “Сентябрь айы”.	09.10		
		2.Башкортостан ере буйлап…			
6.	2.1	Хаталар өҫтөндә эш. Беҙҙең тыуған илебеҙ. Салауат Юлаев-башкорт халкының милли батыры.Башҡорт телендә эйәлек төшөнсәһе.	16.10		
7.	2.2	Ә.Ихсан “Башҡортостан”. Эйәлек ялғауы исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.	23.10		
8.	2.3	С.Бәҙретдинов. “Файҙалы ҡаҙылмалар”. Башкортостандың баш ҡалаһы. Сифат тураһында төшөнсә.	06.11		
9.	2.4	Башҡортостан тәбиғәте. Сифат.	13.11		
10.	2.5	Һөйләй тарих биттәре. Синонимдар. Антонимдар. Омонимдар.	20.11		
		3.Юл йөрөү ҡағиҙәләре һәм билдәләре.			
11.	3.1	Хәйерле юл! Троллейбуста. Рәүеш.Рәүеш дәрәжәләре.	27.11		
		4. Почта.Телефон.Телеграф.			
12.	4.1	Телефондан һөйләшеү. Ҡылым.	04.12		

		Почтала. Бойороҡ һөйкәлеше			
13.	4.2	Хат яҙыу.Телеграмма ебәреү. Ҡылымдын хәбәр һөйкәлеше. Хәҙерге заман юҡлыҡ формаһы.	11.12		
		5. Ҡыш дауам итә.			
14.	5.1	Ҡыш. Хәбәр һөйкәлеше.Үткән заман.	18.12		
15.	5.2	Беҙҙә ҡышлаусы ҡоштар.Үткән замандын юҡлыҡ формаһы.	25.12		
16.	5.3	Башҡортостанда ҡыш.Хәбәр һөйкәлеше замандары.	15.01		
17.	5.4	Ҡышҡы кейемдәр. Хәбәр һөйкәлеше. Киләсәк заман.	22.01		
18.	5.5	Ҡыш тураһында әйтем,мәҡәл,йомаҡтар,хикайалар.	29.01		
		6.Дуçлыҡ ҡәҙерен бел.			
19.	6.1	А.Рыжков “Дуç”хикәйәһе буйынса.Телмәр үçтереү. А.Йәғәфәрова“Дуслыҡ менән шаярмайҙар”.	05.02		
20.	6.2	А.Ғабдрахманов “Әсәйемдең тыуған көнө”. Ҡылымдың шарт һөйкәлеше.	12.02		
		7 . Башҡортостан йылғалары, күлдәре. Экология мәсьәләләре.			
21.	7.1	Башҡортостан тәбиғәте. Исемдәрҙең куплек ялғауҙары.	19.02		
22.	7.2	Башҡортостанымды яратам.Исемдәрҙең эйәлек ялғауҙары.	26.02		
23.	7.3	Экология мәсьәләһе. Ҡылымдың теләк һөйкәлеше.	05.03		
24.	7.4	Б.Мәһәҙиев “Башҡортостан таштары”. Алмаштар.	12.03		
		8.Һан тураһында төшөнсә.			
25.	8.1	Һанай беләһенме? Ябай һәм ҡушма	19.03		

		һандар.			
26.	8.2	Ваҡыт төшөнсәһе. Һан төркөмсәһе.	02.04		
27.	8.3	Аҙыҡ-түлектәр. Рәт һандары.	09.04		
28.	8.4	Өфө урамдарында. Бүлем һәм йыйыу һандары.	16.04		
29.	8.5	Мул уныш. Сама һандары.	23.04		
30.	8.6	“Аҡбуҙат” ипподромы. Кәсер һандары.	30.04		
		9.Бына тағы яҙ килде.			
31.	9.1	Бына тағын яҙ килде.Ҡоштар ҡасан ҡайта? Яҙ якынлаша.Кеше һәм үҫемлектәр.	07.05		
32.	9.2	Йыллыҡ контроль диктант. “Йәмле йәй етә”.	14.05		
33.	9.3	Хаталар өҫтөндә эш. Һөйләм төрҙәре.	21.05		
34.	9.4	“Һан” темаһы буйынса үтелгәндәрҙе йомғаҡлау.	28.05		

Прошнуровано и пронумеровано

8 (восемь) листов

«___» ___________ 201 г.

Директор ___________ А.А. Афанасьев